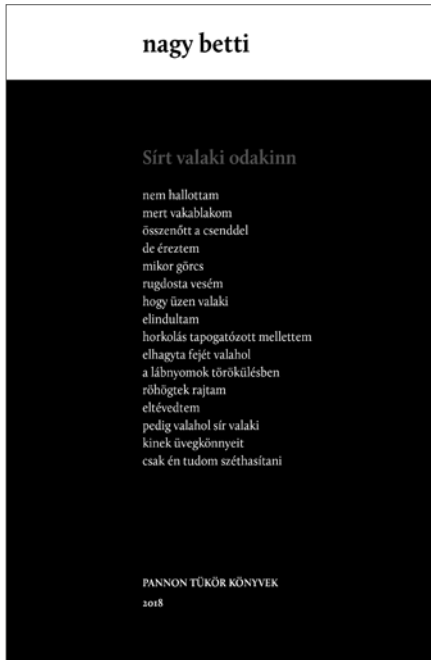

Turbuly Lilla

Fél dió egy kinyújtott tenyéren

Nagy Betti Sirt valaki odakinn című kötetéről

Az első verseskötetig vezető út nagyon sokféle lehet. Szabályok nincsenek, a legtöbben mégis némi kamaszkori előzmények, majd folyóirat-publikációk után, húszas-harmincas éveikben jutnak el idáig. De vannak jóval később induló költői pályák is – Falcsik Mari, Fischer Mária vagy Vécsei Rita Andrea jutnak eszembe hirtelen az utóbbi két évtizedből.

Nagy Betti középiskolás éveiben is írt már verseket, nem is akármilyen eredménnyel: díjazták a sárvári diákköltők találkozóján. Sokak pályáján volt fontos állomás Sárvár (Kemény István, Tóth Krisztina, Vörös István, Tóth Imre – csak néhány név Nagy Betti korosztályából, akik szintén itt tűntek fel először). Ő azonban a középiskolás évek után sokáig nem jelentkezett új versekkel. A kötetbemutatón megtudhattuk, hogy ebben az is szerepet játszhatott, hogy családja, közvetlen környezete féltette a lírai kitárulkozástól, nem támogatták költői törekvéseit. A versekből kirajzolódó lírai én azonban, ha késve is, de utat tört magának. A közben halmozódó élettapasztalat pedig megadta azt a tőkesúlyt, ami egy fiatal költő első kötetében (jó esetben, persze, hiszen van, aki fiatalon is igen sűrű és súlyos életanyagot tudhat már versbe írni) rendszerint még nincs meg. Blogot indított *nagybetu* (sic!) címmel, ahol időnként megkérdezte magától, hogy „Mit csinálsz most?”, válaszként pedig versek születtek. Majd eljött a folyóiratközlések ideje is: versei otthonra találtak a Hévízben, Pannon Tükörben, Tempevölgyben, Spanyolnáthában és a Siópartban. És 2018 nyarára megszületett az első verseskötet. Nem kapcsolódva se könyvhéthez, se költészet napjához, se más kiemelt könyves időszakhoz. Ez a különütasság illik Nagy Bettihez, ahogy a nyár közepi időpont is: a kötetben többször felbukkan legkedvesebb helye, a szerzőt gyermekkorától kezdve kísérő tó. De nemcsak nyári arca tűnik fel a versekben, minden évszakban és minden élethelyzetben ott van az „imádott Balaton”. Hinni lehet benne, hogy „meggyógyít”, még akkor is, ha kiderül: „Azért mindent nem old meg a Tó”.

A szerző civil életpályája olyan munkahelyekhez kötődik, amelyek közös jellemzője a gyűjtögetés, rendszerezés, archiválás, legyen szó könyvtárról, múzeumból vagy a Zalai Hírlap archívumáról. Mindennek a lenyomata ott van a versekben is. Mintha pillanatokat, (majd emlékké váló) életképeket gyűjtögetne és helyezne el költői univerzumában. Megállni egy piros lámpánál. Buszmegállóban várakozni. Hagymát vágni egy kései vacsorához. Meglátogatni egy távoli rokont. Aztán a hétköznapi pillanatok egyszer csak kinyílnak. A piros lámpa lehetséges életutak keresztesződése. A buszmegállóban az esti járat mellett talán Godot-ra is vár valaki. A vacsorát készítő tanácstalanul néz rá az életére, a távoli rokon kicsinyességének tragikomikus távlatot ad a halál.

Mintha Nagy Bettinek lenne egy különleges, bifokális szemüvege, amellyel ugyanazt a dolgot egyszerre látja közletről és távolról, a maga konkrét mindennapiságában és ezen messze túlmutató, akár transzcendens mivoltában. Jó példa erre a *Fenyőbontás* című verse, amelyben a túleleveit hullató valamikori dísz előtt két lehetőség áll: „melyik a jobb? / zuhanni három emeletet / vagy szégyenkezve, / lefele a lépcsőn hullatni még / a maradék túleleveimet?” Egyetlen birtokos személyjel, és a tárgyilagos megfigyelésből a lírai én legszemélyesebb dilemmája lesz.

A nem titkolt személyesség egyébként is fontos jellemzője az egész kötetnek. A három cikluscím is erre utal: *Keletről Nyugatra megyek; Gesztenyebarnára mosom a hajam; Kicsik voltunk, betűméretűek*. Kettőben egyes szám első, a harmadikban többes szám első személy. Ahogy az egész kötetben is változnak az egyedüllét és a társkeresés, társra találás versnyomatai. Megfér egymás mellett a hajfestéses mikrovalósága a szürreális álommal, legyen abban Balatonhoz vágyakozó, elszabadult rodeóbika vagy seprűs repülés Moszkva felett (erős Mester és Margarita áthallással).

A harmadik versciklusban (*Kicsik voltunk, betűméretűek*) egy családtörténet is körvonalazódik a méregzöld szemével gonoszul fürkésző nagymamával, apai hitekkkel és csalódásokkal, „politikailag nem megbízható” anyával, folyton valahová siető fiúval, és a családot rettegésben tartó, begolyózott macskával. Ezekben a versekben is meghatározó az a fanyar, mégis együtt érző, egy pillanatra sem bántó ironia, amely alapbenyomásként az egész kötetről megmarad az olvasóban. Mert még akkor is, amikor gonoszul fürkészik az a méregzöld nagyanyai szem, ott a vers végén az önironikus zárlat: „kacsintottam vissza rá / méregzöld szememmel”. Ahogy Szálinger Balázs, a kötet szerkesztője fogalmaz a fülszövegben: a „dacos hang és metsző szarkazmus” fedlapja alatt ott vannak a „magukat bármikor vállalni kész”, „gomolygó” érzelmek.

És ott van a nehezen élő kisemberek, a néha zálogházra szorulók, a 47.000 forintból kijönni képtelenek, a „hangja alapján 45 éves”, állást- és reményt vesztett telefonügynökök világa. Akiket „a miniszterelnök úr csak négyévente hív”, és üres sütős-hűtős konyhájukban nem tartanak „kihelyezett kormányülést”.

Szálinger Balázs szigorú szerkesztő volt (ezt is a könyvbemutatón hallhattuk). Végül 46 verset olvashatunk a karcsú válogatásában. A szigorú szelekciónak is köszönhetően a kötet egységes, erős benyomást kelt. Neki köszönhetjük azt is, hogy az eredetileg sokszor cím nélkül született szövegek címet kaptak, ahogy a versek egy részénél a versszakokra tördelés is az ő munkája. Az olvasót segíti ezzel, miközben nem vész el a szabadversek mindennapi beszédhez közelítő, mégis fegyelmezett áradása sem. Horváth M. Zoltán letisztult, fekete-fehér könyvtervének (amelyen csak a címet szedték pirossal) különlegessége, hogy a címadó vers lesz maga a borítókép is. A *Sírt valaki odakinn* a kötetben nem, csak itt olvasható, így kívül áll a ciklusokon, kötet cím és nyitóvers egyben. Titokzatos vers. Mégis, egyértelműen kihallik belőle az önmagunktól a külvilág felé fordulás gesztusa. Összeolvasható a kötetet záró *Találkozással*. Mindkettő mögött ott érezni Babits diólétbe zárt, feltörésre vágyó/váró lírikusát. „...valahol sír valaki / kinek üvegkönyveit / csak én tudom széthasítani” – szól a nyitóvers. „... várom a találkozást / diót török fel tenyeremmel / és felét nyújtom át” – rímelt rá a záróvers.

A könyvbemutatón kistányéron kettétört diókkal vártak bennünket, vehetett belőle, aki akart. Szép és találó gesztus, hiszen a *Sírt valaki odakinn* ugyanezt teszi: a találkozás és a párbeszéd lehetőségét kínálja fel az olvasónak. Ha van olyan bátor, mint a szerző, hogy nyitott szívvel forduljon az őszinte, karcos hangon megszólaló, fájdalmasan tisztán látó versek felé, létrejöhet ez a találkozás.

Nagy Betti: *Sírt valaki odakinn*
Pannon Tükör Könyvek 2018